

EZER ÉVES MÚLTUNK

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS AZ IGAZSÁG VÉDELMÉBEN

Szent Adorján ereklyetartója

(a borítón)

Szent Adorján mártíromságának emlékére, a római katona földi maradványainak készült szarkofágot mintázó ezüst szelence.

Az ereklyetartó egyik rövidebb oldalán Adorján keresztényi kinyilatkoztatása, a másik rövid oldalon felesége, Natália menekülése látható Adorján levágott kezével. A hosszú oldalakon Szent Adorján és társainak kínzását, illetve a szent későbbi halálát mintázza.

Az alapzaton található latin szövegezés:

MARTIRIS EXIMINI SACRUM
QUI MARTIR FACTUS SPREVIT EUM
[JA]CET HIC ADRIAN

KIVÉTELES SZENT MÁRTÍROK
ŐK, AKIK A MÁRTIRT MEGFOSZTOTTÁK ÉLETÉTŐL
ITT FEKSZIK ADRIÁN

EZER ÉVES MÚLTUNK A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS AZ IGAZSÁG VÉDELMÉBEN

- Kiadja:** Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága
1054 Budapest, Steindl Imre u. 8.
Dr. Tóth Tamás bv. vezérőrnagy, bv. tanácsos
országos parancsnok
- Kiadásért felelős:** Dr. Bodó Bernadett bv. ezredes, bv. főtanácsos
BvOP Hivatal
hivatalvezető
- Főszerkesztő:** Várkonyi Zsolt Kristóf
BvOP Hivatal, Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztály
főosztályvezető
- ISBN:** 978-963-89996-8-9
- Nyomda:** Duna-Mix Kft.
Felelős vezető:
Szakolczai Lóránt bv. ezredes
ügyvezető igazgató
- Tördelés, grafika:** Hauser Balázs

Ezer éves múltunk

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS AZ IGAZSÁG VÉDELMEBEN

*Dr. Tóth Tamás bv. vezérőrnagy,
a Büntetés-végrehajtási Szervezet
országos parancsnoka*

Kiadványunk a büntetés-végrehajtás magyarországi írott, épített, tárgyi eszközeinek bemutatásával idézi fel a hazai büntetés-végrehajtás történetének kiemelkedő eseményeit. A Szent Adorjánhoz – a büntetés-végrehajtás védőszentjéhez – kapcsolódó kutatás néhány emlékét megjelenítve rámutatunk a büntetés-végrehajtás folytonosságának szükségességére és annak megújulási képességére, a társadalmi elvárások teljesülésére.

A Büntetés-végrehajtási Szervezet kiemelt figyelmet fordít az államalapító Szent István királyunk óta meghatározó szerepet betöltő törvénykezés, jogalkotás és jogalkalmazás szellemi és tárgyi emlékeinek megőrzésére, hagyományainak átörökítésére, a szervezeti identitás és kultúra megerősítésére.

A kiadványunkban felidézünk a múltat, bemutatjuk a jelent, és a jövő elemeinek, illetve szimbólumainak kiválasztását. Ennek a megújulásnak keretében választott jelmondatot, alakította ki új arculatát a Büntetés-végrehajtási Szervezet.

Ez a rövid bemutatkozás nem törekszik, nem törekedhet a büntetés-végrehajtás történetének, szakterületének, ezer éves kihívásainak és sikereinek bemutatására. Kiadványunk tisztelegni kíván elődeink teljesítménye előtt, rámutatni jelenkori feladatainkra.

Köszönöm érdeklődését a Büntetés-végrehajtási Szervezet feladatai iránt, amely ezer éve szolgál az igazság védelmében.

Szent Adorján
triptichonja

SZENT ADORJÁN MÁRTÍROMSÁGA ÉS TISZTELETE

Az 1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szabályozta, hogy a Büntetés-végrehajtási Szervezet napja szeptember 8-a, Adorján napja.

Szent Adorján katonatiszt volt Nikodémiában Galerius császár (293-311) és társuralkodója Maximianus (286-305) idejében. Maximianus császár főhivatalnok, Adorján a keresztényüldözés során megtért, hitéért mártírhalt. Magyarországon a személyéhez köthető első emlékek 850 körülre datálhatóak, amikor Pribina szláv fejedelem tiszteletére bazilikát építtetett Mosaburgban (később Zalavár község). Hazánkban Szent Adorjánt a legkorábbi templomvédőszentek között tisztelik.

Történelmi források tanúskodnak arról, hogy a kisázsiai születésű Szent Adorján Nikomédiában szolgált Maximianus császár uralkodása alatt. Az időszámításunk előtti III-IV. században börtönbüntetéssel és különös kínzásokkal sújtották a keresztényeket hitük miatt. A börtönben raboskodókkal hit- és sorsközösséget vállaló katonatiszteket is börtönbe vetették.

Adorján és bebörtönzött társainak állhatatosságát látva a császár olyan haragra gyúlt, hogy üllöt hozatott, amin a börtönbe vetett és megkínzott keresztények lábfejét összetörhették, lábukat levághatták. Adorján kezét is levágatta, így mutatva meg hitének erejét.

Szent Adorján
mártírságának
ábrázolása
1482-ben

A vértanúságot szenvedettek testét a császár parancsa értelmében máglyán kellett volna elégetni, azonban csoda történt és az eredő esőben a tűz kialudt. Adorján felesége, Natália a szent jobb karját elrejtve elmenekült. Az ereklyét később Konstantinápolyba, majd Rómába szállították a keresztények.

A régészeti és levéltári tudományos kutatások eredményeit összevetve megállapítható, hogy Szent Adorján magyarországi kultusza a IX. században alakult ki. Pribina szláv fejedelem Zalaváron kezdte meg uralmi centrumának kiépítését, közigazgatási és egyházi központot hozott létre, latin nevén Mosaburgot.

A kultusz legjelentősebb helyszíne Zalavár (Mosaburg), ahol 850 körül bazilika építésébe kezdtek, melyet maga a salzburgi érsek szentelt fel. A kutatások bizonyossága alapján a templom a X. században elpusztult, azonban 1019 körül annak köveiből ismét templomot emeltek a közelen.

Szent István királyunk rendeleteiben erősítette meg a keresztény vallást, ebben az időben rendelkezett a templomok építéséről. A zalai környék vallási központja ismét Zalavár lett, így örökölhette az új templom Szent Adorján nevét és védőszentségét.

A törökvész idején – mint olyan sok más ilyen jellegű építményt – erődítménnyé alakították át. Az erődítmény a török támadásokat sikeresen visszaverte, azonban I. Lipót német-római császár 1702-ben felrobbantatta.

A romokat és épületmaradványokat ma erdő borítja, a terület régészeti feltárása újabb információkkal és emlékekkel gazdagíthatja a történelmi ismereteinket.

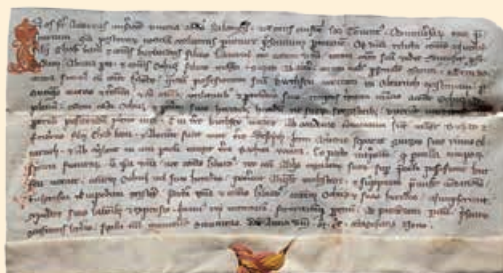
A Szent Adorján Bazilika romja

A Karoling-kori szentélykörüljárós, gyűrűs-kriptás, bazilika alapjait a 850-es években rakták le. A 870-es években már felszentelt templomról vannak írásos emlékeink. A templom 50 méter hosszú, 25 méter széles volt. A szentély körül félkörívben föld alá süllyesztett folyosó futott végig, amelyeket az oldalhajókból lehetett megközelíteni és ahonnan három kápolna nyílt.

A Zalavári Történelmi Emlékpark

A közelben tekinthetőek meg a Zalavári Történelmi Emlékparkban a Szent Adorján bazilika feltárt alapjai. A monostor és a később megépült vár romjait 1999 és 2001 között tárták fel.

A zalavári konvent oklevele függőpecséttel

Az XIII. század közepén készült dokumentum pecsétjén található Szent Adorján ábrázolás egyediségét és történelmi jelentőségét annak fényében kell értékelnünk, hogy a tatárjárás következtében nagyszámú kortörténeti és egyháztörténeti okmány megsemmisült.

Szent Adorjánt ábrázoló viaszpecsét

A 45 mm átmérőjű természetes színű viaszpecsét közepén a zalai apátság védőszentje, Szent Adorján látható. A térdig érő tunikát viselő álló katona felemelt kezében zászlós lándzsát, bal kezében pajzsot tart. A Szent Adorjánt ábrázoló központi alakot körbevevő felirat:

S(AN)C(TV)S AD(RI)AN(VS)

A gyöngysorok közé foglalt körfelirat:

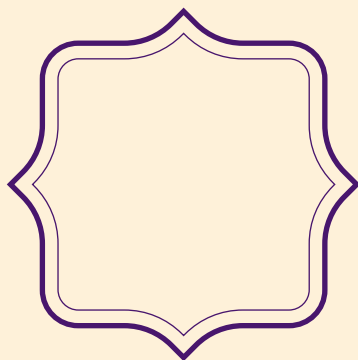
† S(I)GILLVM CONVENTVS S(ANCTI)
ADRIANI DE ZALA

† A ZALAI KONVENT - oklevele -
SZENT ADRIÁN-PECSÉTTTEL

Szent Adorján szobra

Szent Adorjánt katonatisztként, fiatal harcosként, római egyenruhában, páncélban ábrázolják. A büntetés-végrehajtás dolgozói az önfeláldozás, az elhűség és a szolgálat jelképe előtt minden évben szeptember 8-án róják le tiszteletüket.

*A veszprémi
várbörtön épülete*

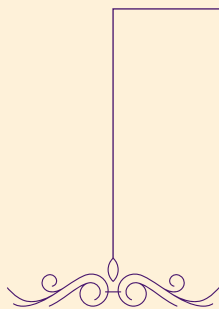
A TÖRVÉNY NEVÉBEN, A TÖRVÉNY EREJÉVEL

A büntető igazságszolgáltatás az államalapítás óta rendelkezik kutatható írásos dokumentumokkal, hiszen a törvények megjelenése óta létezik a büntetés-végrehajtás. Már Szent István is törvénybe foglalta, hogy aki előírását megszegi, az kerüljön elzárásra. Szent László királyunk ennél már konkrétan fogalmaz, mert törvényeiben fellelhető a tömlöc, illetve börtön megfogalmazás (incarcerem).

Írásbeli emlékek alapján már a XI. századtól beszélhetünk börtönbüntetésről. A középkorban alapvetően a várak és erődítmények tömlöcei szolgáltak börtönként. A későbbi korok törvényhozásának köszönhetően megnőtt az igény az ilyen jellegű létesítmények építésére és fenntartására.

A XV-XVI. században már ismerik és alkalmazzák az „örökös börtön” büntetést. Ilyen ítéletet kaptak a Dózsa-féle parasztfelkelésben résztvevő nemesek, papok. Zsigmond király és Ulászló király a hiteles helyi tevékenységben eljáró csalókat, papokat, továbbá a hamisan esküvőket büntette ilyen módon.

A XVI-XVII. században még általános volt, hogy a törvényhatóságok jelölték ki a területeiken található erődítményeket, várakat börtönöknek. Ezeknek az épületeknek az ilyen jellegű hasznosítása a XIX. századig fennmaradt, egyik érdekesség, hogy a veszprémi börtön (Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet) 2003-ig működött a veszprémi várban.

A kívülről robusztus és erőt sugárzó veszprémi vár-börtön épületének belső kialakítása, funkcionális egységei alkalmazkodtak a vár épületének eredeti formájához. Az épület belső szerkezete az eredeti építészeti formák megtartásával került hasznosításra a börtönbeli funkciójának megfelelően.

Az első központi büntetés-végrehajtási intézet Magyarországon gróf Esterházy Ferenc, Mária Terézia főkancellárjának magánkezdeményszékre és adományából létesült. A szempci fenyítőház 1772. szeptember 4-én nyílt meg és tevékenységét tekintve a börtönök, a dologházak és a fiatalkorúak javítóintézeti tevékenységét látta el.

A hazai börtönviszonyokban az igazi átalakulás csak a XIX. század elején kezdődött meg. A reformkorban a felelős gondolkodás, a nemzet sorsáért és jövőjéért való tenni akarás hatotta át azon jogtudósaink, politikusaink gondolkodását, akik megalkották, megreformálták a mai büntetés-végrehajtási jog alapját is képező törvényeket.

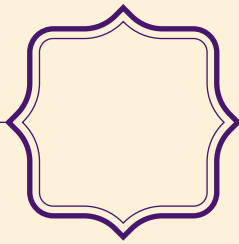
A börtönügyi reformok egyik kiemelkedő alakja Deák Ferenc volt, akinek nevéhez szorosan kötődik az 1841-1843 között elkészült európai szintű börtönügyi törvényjavaslat. A börtönügyi javaslat a legmodernebb angol, német, francia börtönrendszerek megismerésén alapult és olyan politikusok, tudósok vettek részt a kodifikációs vitában, mint például Szemere Bertalan, illetve Eötvös József. A börtönügyi javaslatot az országgyűlés mindkét háza elfogadta, azonban annak királyi szentesítése elmaradt.

A veszprémi várbörtön déli csigalépcsője, melyet évszázadokon keresztül használtak

Deák Ferenc

SZIKLÁNÁL SZILÁRDABB, ÉRCNÉL MARADANDÓBB

A Csemegi-kódex az 1878. évi V. törvénnyel színre lépő büntető törvénykönyv, amely az első magyar nyelvű, átfogó büntetőjogi szabályozást tartalmazó törvénykönyvként évtizedekre határozta meg magyar büntetőjogi tanokat.

Magyarországon a büntető igazságszolgáltatásban új fejezetet nyitott, új utakat jelölt ki a Csemegi-kódex, melynek hatására további intézkedések, új döntések és feladatok lettek meghatározva a büntetőjogi szankciórendszerhez igazodó új börtönrendszernek.

A jogalkotással, a megújulással párhuzamosan történelmi léptékű nemzeti fejlesztés bontakozott ki a börtönök építése terén is. Mára városképet meghatározó épületeket, építészeti stílusokat átörökítő funkcionális egységet képező rendszereket ismerhetünk meg a régi börtönépületek és az igazságügyi épületegyüttesek beható tanulmányozásakor.

Az épületek tervezésében, kivitelezésében a kor legkiválóbb építészei, tervezői, szobrászai és iparművészei vettek részt, megteremtve a hazai építőművészetből is kiemelkedő alkotásokat.

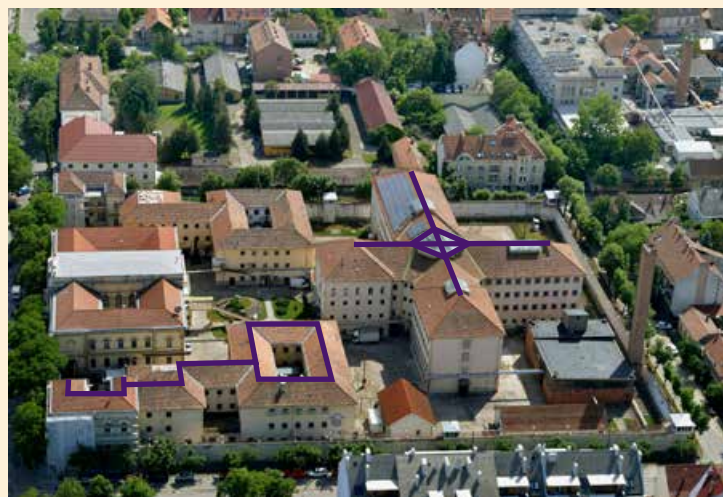
Csemegi Károly

A Szegedi Fegyház és Börtön főépülete

Az új épülettípusok tervezésénél és kialakításánál a funkcionális egységek elkülönítésén túl az építészek számára meghatározásra kerültek olyan elvárások is, mint a monumentalitásra való törekvés, a városok, városközpontok építészeti arculatához stílusában is illeszkedő, meghatározó elemek használata.

A büntetés-végrehajtás történetében ez az épített örökség, Wagner Gyula, Aigner Sándor, Jablonszky Ferenc, Kiss István hagyatéka éppen úgy gondozást és törődést érdemel, mint jogalkotóink szellemi hagyatéka.

A Szegedi Fegyház és Börtön épületegyüttese, mely a jellegzetes csillag alakzatot és a stilizált kulcsot foglalja magába

A megyei, városi törvénykezési épületek – mint a Szegedi Fegyház és Börtön főépülete – tervezésekor kiemelt figyelmet fordítottak a megrendelői igények teljesülése mellett az épületekben található műépítészeti megoldások kidolgozottságára, azok reprezentatív megjelenítésére.

Az épületekkel szemben támasztott követelmények közé tartozott a díszes kapu valamint az, hogy az épületek legalább három szintet foglaltak magukba.

Az épületek bejárati csarnokai nagyméretűek voltak és a főbejárati kapun keresztül lehetett megközelíteni őket. A csarnokokhoz főlépcső csatlakozott, kettős elosztású emeleti felvezetőkkal. Impozáns példája ennek a Wagner Gyula által tervezett Szegedi Fegyház és Börtön főépületének lépcsősora.

A Szegedi Fegyház és Börtön főépületének lépcsősora

A Váci Fegyház és Börtön épülete

A Váci Fegyház és Börtön kápolnája

Az 1850-es évektől kezdődően indult be Magyarországon a börtönépítési program, amelynek keretében 30-35 év alatt nem csak új börtönöket, hanem a hozzájuk kapcsolódó egyházi tevékenységek kiszolgálására alkalmas tereket hoztak létre a büntetés-végrehajtási épületekben.

Vácon a börtönépítési program keretében neogótikus börtönkápolna épült, melyen copf stílusjegyek is felfedezhetők. Az oltárhoz tíz lépcső vezetett, a templom tornyában harangok voltak és az egyházi zenét orgona biztosította.

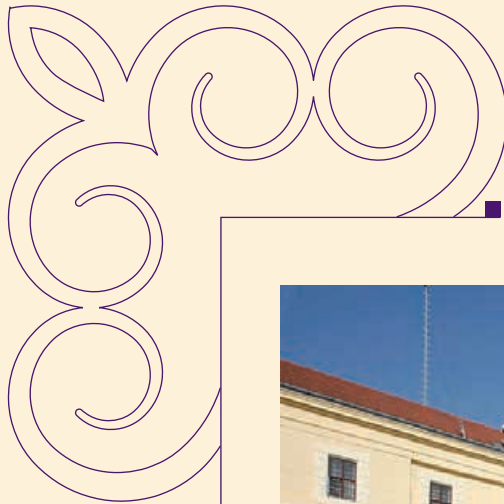
A szentély sokszögzárású, a két mellékhajóban díszes fakarzat és vaskorlátok találhatóak. A megmaradt freskókon festett angyalok láthatóak, a kápolna alatt dongaboltozatos altemplom helyezkedik el.

Balassagyarmati Fegyház és Börtön

A Balassagyarmati Fegyház és Börtön 1842-1845 között épült. A fegyház klasszicista jellegű műemlék épület, amely a volt megyeháza U alakú udvarának tengelyében áll és azzal egységes építészeti kompozíciót alkot.

Az eredeti tervek szerint a körépületben a körfolyosókról nyíló 168 cellán kívül két munkaterem és egy imaház is elhelyezést nyert. A Balassagyarmati Fegyház és Börtön kápolnáját 1850-es években szentelték fel.

A ma is használt legrégebbi magyar büntetés-végrehajtási intézet épületét 1352-ben Nagy Lajos király a magyar alapítású Pálos Rend kolostorának építtette. A börtönhöz tartozó templomot Szűz Mária tiszteletére szentelték fel.

Az idő közben megüresedett kolostorépületet az 1858. évtől kezdődően 40 évre kibérelte az állam és országos női fegyintézeté szervezte. Az épületegyüttes napjainkban is a büntetés-végrehajtás szolgálatában áll.

A Máriaosztrai Fegyház és Börtön épületegyüttese magába foglalja a XIV. században épült kolostor épületét is

DEVICTUS VINCIT, LEGYŐZETVE GYŐZTEK

A büntetés-végrehajtási intézetek a nemzeti emlékezet kiemelt emlékhelyeivé váltak, melyeket a XX. századi hősök, hitvallók és vértanúk áldozatvállalása tett azokká. Nevüket, tetteiket megőrzi a történelem.

A büntetés-végrehajtás ezer éves múltjához hozzátartozik az újkori történelem, a közelmúlt történelemformáló eseményeinek, személyeinek emlékezetben való megőrzése. Ezt a törekvést sok intézet saját felelőségének is érzi, így az ország több pontján alakult olyan emlékhely, emlékpont, amely méltó formája az emlékek megőrzésének.

Mindszenty József bíboros emlékszobája, Sopronkőhidai Fegyház és Börtön

Mindszenty József bíborost és paptársait 1945-ben letartóztatták majd a Sopronkőhidai Fegyház és Börtönbe szállították.

A raboskodás emlékére és a bíboros munkásságának felidézésére hozták létre a sopronkőhidai büntetés-végrehajtási intézetben a Mindszenty József emlékszobát, melyet korabeli felszerelésekkel rendeztek be.

A hadifogolytábor emléktáblája a Szegedi Fegyház és Börtön falán

A nemzeti akarat és megnyugvás jegyében az utókor megbecsülésének nemes példaként emléktáblát helyeztek el a szegedi büntetés-végrehajtási intézet falán.

A Hadifogolytábor és hadifogolysors a Szegedi Fegyház és Börtönben című emléktábla az 1944–1945-ös évek mementója. Méltó emléket állít a Vörös Hadsereg hadifogolytáborában annak a 3000 civilnek és katonának, akik soha többé nem hagyhatták el a hadifogolytábort.

A tököli büszkeségpont emléktáblája

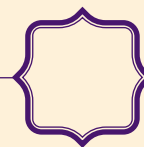
A Tököli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet „Büszkeségpont” létrehozásával emlékezett meg az 1956-ban lezajlott eseményekről. A hősokeket bemutató emlékkiállítás tájékoztatást ad a forradalom országos, illetve helyi eseményeiről, a megtorlás ideje alatt létesített internáló táborról. A korszerű múzeumpedagógia eszközök felhasználásával kialakított büszkeségpont rendszeres, visszatérő látogatói a környék középiskoláinak és egyetemeinek hallgatói, kutatói.

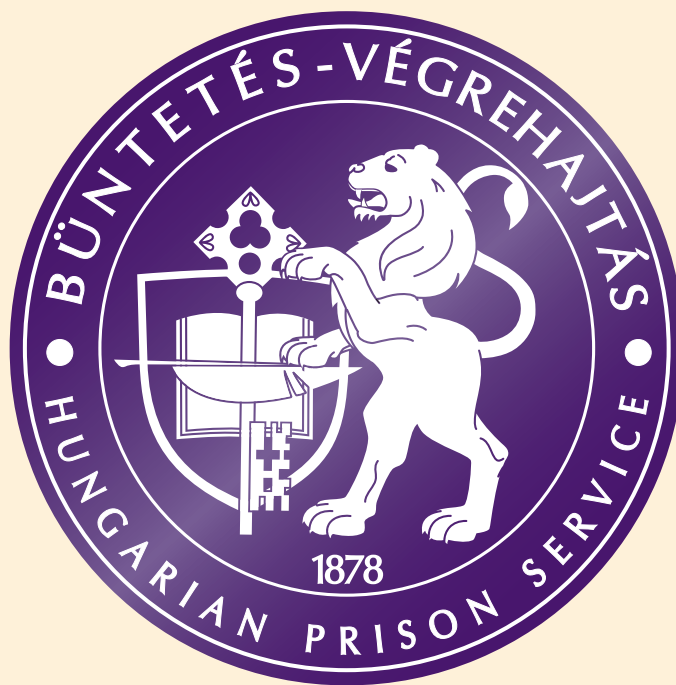

*Börtönmúzeum, Sátoraljaújhelyi
Fegyház és Börtön*

A magyarországi büntetés-végrehajtás kiemelt figyelmet fordít az Európában is ritkaságszámba menő szakmatörténeti és kortörténeti gyűjteményének bemutatására, annak megismertetésére és a szervezeti kultúra ápolására.

A sátoraljaújhelyi Börtönmúzeum egyedülálló gyűjteményében megtalálható dokumentumok digitalizálásával szolgálja és bővíti a nemzeti tudástárat, ez által is bemutatva a büntetés-végrehajtás történeti és szakmai fejlődését, szolgálva a szakmai kötődést, elhivatottságot.

Büntetés- Végrehajtás

Az igazság védelmében

A Büntetés-végrehajtási Szervezet megújulását, egyben a hagyományokhoz és az értékekhez való ragaszkodást szemlélteti a szervezet új arculata.

A megújult, erőt sugárzó címerképben központi alak a felegyenesedett, kinyújtott mancsú oroszlán.

Az erőt és a hatalmat demonstráló oroszlán fő tulajdonságai a bátorság, az erő és az önbizalom.

Bal mancsával a társadalom védelmét szolgáló pajzsra, jobb mancsával a törvénykönyvre támaszkodva az igazság és a törvényesség védelmét szimbolizálja.

A kulcs az elzárásra utal, a szimbólumok együttesen pedig a büntetés-végrehajtásra.

A címerpajzs megjelenítése rejtett szimbólumként II. András törvényére, az Aranybullára céloz, melynek pecsétjén található az egyik legrégebből ismert ilyen típusú képi ábrázolás.

Az Aranybulla az arany függő pecséttel ellátott királyi oklevél, melyet 1222. április 24-én, Székesfehérváron hitelesített II. András Árpád-házi királyunk. Ezzel évszázadokra meghatározta a magyar nemesség kiváltságait és jogait.

A magyar történeti alkotmány megszületését követően a későbbi évszázadokban hivatkozási alapként határozta meg a törvényhozást. Ezeken túl a jogalkalmazás, a bűn és büntetések, a következmények vonatkozásában is fogalmazott meg

cikkelyt. II. András király az Aranybulla V. cikkely 2. S-ában rendelkezik arról, hogy „A lopókat és tolvajokat a királyi bírák ítéljék, de a vármegye ispánja jelenlétében.”

Az új címeren megjelenő lúdtoll és a törvénykönyv együttesen utal a törvényekre, a jog intézményére és a büntetőjog tudományára, annak időtállóságára. A kulcs jelzés a bezárásra és elzárásra, azaz büntetés végrehajtásának helyére és módjára hivatkozik.

Az 1878-as évszám a büntetőjogon túl a jogtudomány és a büntetés-végrehajtás tudományos megközelítésének jelzésére is szolgál. Megemlékezik az 1878. évi V. törvénnyel színre lépő törvénykönyvünkről.

Új elem az arculati megjelenésben az angol nyelvű felirat, amely utal a nemzetközi feladatok esetében a szakmai, tudományos életben való részvételünkre, a büntetés-végrehajtás nemzetközi elvárásoknak való megfelelésére.

Képek forrása:

1. **Szent Adorján ereklyetartója**
León, Spanyolország, 12. század 1. fele, Chicago, Art Institute Chicago, Kate S. Buckingham, Endowment, 1943.65
2. **Szent Adorján triptichonja**
A triptichont a brugge-i Sint-Janshospitaal egyik szerzetese, AdriaanReins rendelte meg. A triptichon bal szárnyán, a térdelő donátor mögött áll védőszentje, Szent Adorján. Brugge, Sint-Janshospitaal, Memlingmuseum, inv. o.sj177.1
3. **Szent Adorján mártíromságának ábrázolása 1482-ben**
http://jelesnapok.oszk.hu/prod/unnep/szent_adorjan_es_tarsai (Letöltés: 2017. július 17.)
4. **A Szent Adorján Bazilika romja** https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fe/Zalav%C3%A1r_-_Convent.jpg
5. **A Zalavári Történeti Emlékpark**
<http://www.muemlekem.hu/images/thumbs/magazin/20100819zalavar/011-700x.jpg>
6. **A zalavári konvent oklevele függőpecséttel**
<https://paradisum.osb.hu/katalog/kat211.html> (Letöltés: 2017. augusztus 30.)
7. **Szent Adorjánt ábrázoló viaszpecsét**
<https://paradisum.osb.hu/katalog/kat211.html> (Letöltés: 2017. augusztus 30.)
8. **Szent Adorján szobra**
https://www.kozterkep.hu/~/25340/Szent_Adorjan_szobra_Zalavar_1999.html (Letöltés: 2017. július 17.)
9. **A veszprémi várbörtön épülete,**
Bv. fotó
10. **A veszprémi várbörtön déli csigalépcsője, melyet évszázadokon keresztül használtak**
Bv. fotó
11. **Deák Ferenc** https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/81/De%C3%A1k_Ferenc_1867.jpg
12. **Csemegi Károly** https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b2/Csemegi_K%C3%A1roly_Erd%C3%A9lyi.jpg
13. **A Szegedi Fegyház és Börtön főépülete,**
Bv. fotó
14. **A Szegedi Fegyház és Börtön épületegyüttese, mely a jellegzetes csillag alakzatot és a stilizált kulcsot foglalja magába,** H. Szabó Sándor, MTI
15. **A Váci Fegyház és Börtön épülete,**
H. Szabó Sándor, MTI
16. **A Szegedi Fegyház és Börtön főépületének lépcsősora,** Bv. fotó
17. **A Váci Fegyház és Börtön kápolnája,**
Bv. fotó
18. **Balassagyarmati Fegyház és Börtön,**
Bv. fotó
19. **A Márianosztrai Fegyház és Börtön épületegyüttese magába foglalja a XIV. században épült kolostor épületét is,**
Bv. fotó
20. **Mindszenty József bíboros emlékszobája,** Sopronkőhidai Fegyház és Börtön, Bv. fotó
21. **A hadifogolytábor emléktáblája a Szegedi Fegyház és Börtön falán,** Bv. fotó
22. **A tököli büszkeségpont emléktáblája,**
Bv. fotó
23. **Börtönmúzeum, Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön,** Bv. fotó
24. **A belügyminiszter által alapított és adományozott Szent Adorján Érdemjel,**
Bv. fotó

Felhasznált irodalom:

Dr. Lőrincz József (2011): Emlékkönyv a Győr-Moson-Sopron megyei büntetés-végrehajtási intézet fennállásának 125. évfordulójára

Csintalan János, Hajdú Miklós, Dr. Lőrincz József, Mihály Attila (2005): A királyi törvényháztól a fegyház és börtönig – A Sátoraljaújhegyi Fegyház és Börtön centenáriumi évkönyve 1905-2005

Németh Éva – Szijártó József (szerk.) (2008): A Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet 1858-2008

Dr. Lőrincz József (szerk.) (2014): A vármegyei fogháztól az országos börtönig – a szombathelyi büntetés-végrehajtási intézet 125 éves krónikája

Szóke Miklós Béla (2014), A Karoling-kor a Kárpát-medencében

Molnár András (szerk.) (1996), Zala megye történelmi olvasókönyve

Tóth Endre (1999), Szent Adorján és Zalavár, Századok 133., 3-40.

Mező András (1996), A templomcím a magyar helységnevekben (11-15. század)

Ritoók Ágnes (2008), Zalavár-Vársziget Árpád-kori „tornya”, Zalai Múzeum 17.

Bácsatyai Dániel (2016), A magyar kalandozó hadjáratok latin nyelvű kútfői, PhD értekezés

Sziclánál szilárdabb, ércnél maradandóbb

Kiadványunk emléket és példát kívánt állítani mindazoknak, akik helyt álltak a maguk idejében és a maguk korában.

Eskünk egy életre szól, dicső elődeink esküjéhez méltón, kik ezer éves történelmünk során oly sokszor megalkuvás nélkül álltak a haza és az igazság szolgálatában.

A Büntetés-végrehajtás Szervezete olyan értékeket hordoz, mint a feltétlen hűség, az összetartozás, a helytállás és az önfeláldozó szolgálat.

*A belügyminiszter által alapított és adományozott
Szent Adorján Érdemjel*